

Ko hai 'e lava 'o sio he ngaahi fakamatala ko ia 'oku tauhi 'i he NIR?

Ko e kau ngāue pē he tauhi 'o e mo'ui lelei' (healthcare providers) kuo 'osi fakamafai'i ke nau sio he ngaahi fakamatala' ni 'oku ngofua ke nau sio ki he ngaahi fakamatala' ni 'a ia 'oku kau ai 'a ho'o toketā fakafāmilī', neesi, neesi mā'ulī', neesi mei' he Palangiketī' (Plunket), toketā faito'o mahakī', kau ngāue he polokalama ki he mo'ui lelei 'a e longā'i fānau' (Well Child) mo e ngaahi polokalama ngāue ki he ngaahi feitu'u 'oku 'ikai 'i ai ha'anau kiliniki' pe ngāue fakafalemahakī' (Outreach Services) pea mo e kau ngāue he ngaahi va'a ngāue mo'ui lelei 'a e kakai Maulī' mo e Pasifiki'.

'E lava 'e he mātu'a' pe kau tauhi fānau kotoa pē 'o ma'u ha tatau 'o e lēkooti huhu malu'i 'a ho'o fānau' 'oku tauhi 'i he NIR pea 'e lava foki ke ke fakatonutonu eni kapau 'oku fehalaaki. 'E lava ke fakafou 'i ho'o toketaa' ha'o kole pehe' ni.

'E lava nai ke 'oua te u ngāue'aki 'e au 'a e NIR?

Lolotonga 'a ho'o faitama' pea hili 'a ho'o fā'ele', 'e fakamahino atu kiate koe 'e ho'o toketaa' pea ko ho'o neesi mā'ulī' (midwife) 'a e taumu'a 'o e NIR.

Kapau 'oku' ke loto ke 'oua 'e fakahū 'a e lēkooti 'o hono huhu malu'i 'a ho'o fānau' 'i he NIR, 'e ngofua pe ia kā kuo pau ke ke fakamo'oni 'i ha foomu ke fakamo'oni'i ai kuo' ke loto ke fai 'eni. Kā ko e fika (NHI) 'a ho'o tama', 'aho fā'ele'i', Poate Fakavahe 'oku' ne tokanga'i 'a e feitu'u 'oku nofo ai' (District Health Board) pea mo e lēkooti 'o e ngaahi huhu kuo 'osi fai', 'e kei tauhi pē ia 'i he NIR koe'uhī ke lava 'o ma'u ai ha fakafuofua ki hono tokolahi 'o kinautolu kuo 'osi huhu malu'i'.

Kaekehe kapau 'e huhu MeNZB™ 'a ho'o tama', kuopau ke hiki tohi 'eni 'i he NIR. Kuopau foki ke hiki tohi 'i he NIR 'a e kotoa 'o e ngaahi huhu malu'i na'e fai fakataha pea mo e MeNZB™ ('I he 'osi kotoa 'a e ngaahi huhu malu'i MeNZB™ 'e 'ikai ke toe hiki tohi ha ngaahi huhu malu'i 'i he NIR 'o kapau kuo ke 'osi fakaha 'oku 'ikai te ke fie kau 'i he NIR).

'E kei lava pē foki ke huhu malu'i ta'etotongi 'a ho'o fānau 'o a'u ki he'enau ta'u 16 'o tatau ai pē pe 'oku' ke 'i he lēsisita fakafonua NIR pe 'ikai.

Koe hā 'a hono fuoloa 'o hono tauhi 'o e ngaahi lēkooti 'i he NIR?

'E tauhi 'eni 'o a'u ki he 'osi ha ta'u 'e 10 hili 'a e pekia 'a e tokotaha ko ia'.

Ko e National Immunisation Register – ngaahi tefito'i kaveinga ke 'ilo 'e he mātu'a' mo e kau tauhi fānau':

- Ko e NIR ko e tākaki'anga ia 'o e ngaahi fakamatala mo e lipooti ki hono huhu malu'i 'o ho'o tama' pe fānau'
- Ko ho'o toketā pe neesi 'oku' ne fai 'a hono huhu' te ne 'ave ki he NIR 'a e ngaahi fakamatala 'e fiema'u'
- 'E tokoni 'a e NIR ke fakamanatu 'a e taimi ke fai ai 'a e ngaahi huhu malu'i' koe'uhī ke kakato
- 'E hā mei' he ngaahi fakamatala 'oku tauhi 'i he NIR 'a e tokolahi pe si'i 'o kinautolu kuo 'osi huhu malu'i'
- Kapau 'oku 'ikai te ke loto ke tākaki mo tauhi 'i he NIR 'a e ngaahi fakamatala ki hono huhu ta'ofi 'a ho'o tama' pe fānau', 'e lava pē ke fai 'eni (tukukehe kapau 'e huhu MeNZB™ 'a ho'o tama'. Vakai ki he peesi 'i mu'a atu mei heni).

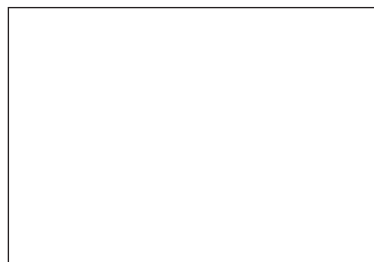
'E lava ke ma'u atu ha fakamatala fakaikiiki fekau'aki pea mo e NIR mei:

- He tokotaha 'oku' ne tokanga'i 'a ho'o teu fā'ele' (lead maternity carer)
- Ho'o toketā fakafāmilī', neesi pe ko e kau ngāue he polokalama Well Child
- He kau ngāue 'oku nau tokanga'i 'a e mo'ui lelei 'a e kakai' he vāhenga 'oku' ke nofo ai pea mo e 'Ōfisa Pule he ngaahi me'a fakafaito'o' (Medical Officer of Health)
- He tokotaha 'oku' ne tokanga'i 'a e NIR he Poate Fakavahe' pe ko e District Health Board
- He tu'asila 'o e Potungāue Mo'ui' (Ministry of Health) 'i he 'initaneti' 'a ia ko e: www.moh.govt.nz/immunisation.html

National Immunisation Register – ke fakalalakaka ai pē ki mu'a 'a e mo'ui lelei 'a e fānau'

Lēkooti Fakafonua Ki He Huhu Malu'i' (NIR)

Ko e huhu malu'ī ko e taha ia 'o e ngaahi tokoni ke malu'ī pea mo mo'ui lelei ange ai 'a ho'o fānau' pea ko e taha 'eni he ngaahi tokoni ta'etotongi 'i he *Well Child Tamariki Ora Programme*.

'E lava 'e he huhu malu'ī 'o malu'ī 'a ho'o fānau' meī he ngaahi mahaki fakatu'utāmaki. 'Oku hanga 'e he ngaahi faito'o 'o e huhu malu'ī 'o ueue'i 'a e sino' ke ne ngaohi ha ngaahi siemu lelei ke tāmata'i 'aki 'a e siemu 'oku' ne fakatupu 'a e ngaahi mahaki' ni. 'E fiema'u ke fai kotoa 'a e ngaahi huhu malu'ī 'oku tu'utu'uni ke fai' ke mahino 'e mātu'aki hao 'a ho'o fānau' meī he ngaahi mahaki' ni kotoa.

Ko e hā 'a e Lēkooti Fakafonua ki he Huhu Malu'ī (NIR)?

Ko e Lēkooti Fakafonua ki he Huhu Malu'ī (NIR) ko e feitu'u ia 'oku tāmaki mo tauhi fakakātoa ki ai 'a e hisitōlia mo e lēkooti 'o e huhu malu'ī kotoa pē 'a ho'o fānau'. Ko hono tāmaki mo tauhi 'o e ngaahi fakamatala' ni 'oku fai faka-komipiuta ia.

'E tokoni 'a e NIR kiāte koe pea mo ho'o toketaa' 'aki 'a 'enua tauhi 'a e ngaahi fakamatala' ni.

'E tokoni fēfē 'a e NIR ki he 'eku fānau?

'E lava 'a ho'o toketā fakafāmili' pe ko e neesi ke nau sio 'i he NIR 'o 'ilo mei ai 'a e ngaahi huhu malu'ī kuo 'osi fai ma'a ho'o fānau' pea 'e lava foki ai ke nau 'ilo 'a e ngaahi huhu malu'ī 'oku te'eki ke fai' pea mo e taimi 'oku totonu ke fai ai' ('o fakatata ki he polokalama 'o e huhu malu'ī fakafonua 'oku hā atu 'i lalo').

Neongo 'e 'ave 'a ho'o fānau 'o talatala mahaki pe faito'o 'i ha kau toketā pe falemahaki kehekehe, 'e lava pē ke nau 'ilo mei' he NIR 'a e lēkooti huhu malu'ī 'a ho'o fānau' 'o tatau ai pē pe ko e fē 'a e feitu'u he fonua' ni te ke hiki atu 'o nofo ki ai.

'E fakahā 'e he Lēkooti Fakafonua ki he Huhu Malu'ī (NIR) ki ho'o toketā ke ne fakamanatu atu 'a e ngaahi huhu malu'ī kuo 'osi totonu ke fai ma'a ho'o fānau.

'E lava fēfē ke tokoni 'a e NIR ki he fānau kotoa 'o e fonua' ni?

'E lava ai ke 'ilo papau 'e kinautolu 'oku nau tokanga'i 'a e huhu malu'ī 'a e tokolahi 'o e fānau kuo 'osi huhu' (ke mahino mei ai 'a e tu'unga 'o e malu meī' ha pipihi 'a e ngaahi mahaki'). 'E lava foki heni ke fakapapau'i 'oku tuhotuhani lelei 'a e ngaahi faito'o 'oku ma'u' ke ngāue'aki 'i he ngaahi feitu'u 'e fu'u fiema'u ki ai'.

'Oku toe lava heni ke ma'u ha faka'uto'uta lelei ki he taimi 'e ala hoko ai ha ngaahi to'umahaki pipihi. 'E toe lava foki 'e he NIR ke ma'u ha fakafuofua ki hono lelei mo hono lava 'e he faito'o huhu malu'ī 'o malu'ī 'a e fānau meī' he ngaahi mahaki'.

Koe hā 'a e ngaahi fakamatala 'e tauhi 'i he NIR ?

'I he hili pē 'a hono fanau' 'i 'a ho'o tama', 'e 'ave 'a e ngaahi fakamatala meī' he toketā pe ko e neesi fai fā'ele' ke lesisita 'aki 'a ho'o tama' he NIR pea ko hono 'ave ma'u pē 'a ho'o tama' ke fai hano huhu malu'ī, 'e fakahū kotoa 'eni ki he NIR koe'uhī ke nau hiki mo tauhi 'a hono lēkooti huhu malu'ī' ke maau he taimi kotoa pē.

Ko e ngaahi fakamatala 'eni 'e 'asi mo tauhi 'i he NIR:

- Ko hono hingoa', tu'asila', 'aho fā'ele'i', tamasi'i tangata pe fefine, fonua na'e tukufakaholo mei ai' pea mo hono fika makehe 'oku 'iloa ko e National Health Index pe ko e NHI⁺
- Ko e toketā, neesi pe ko e feitu'u 'oku' ne tokanga'i 'a e mo'ui lelei 'a ho'o tama'
- Ko e ngaahi huhu malu'ī kuo 'osi fai'
- Ko e feitu'u 'e lava ke fai ai ha fetu'utaki pea mo e mātu'a pe ko e tauhi 'o ho'o tama'.

'E 'asi foki he NIR kapau 'oku 'ikai loto ha mātu'a pe tauhi fānau ke fai ha huhu malu'ī mei ni'ihi 'o e ngaahi mahaki' ni pe ko ha ngaahi 'uhinga fakafaito'o 'oku ta'ofi pe tapui ai hano huhu malu'ī.

Kapau 'e kau 'a ho'o tama' 'i ha huhu malu'ī mei he hepataitisi B pe ko e TB 'i hono fa'ele'i, 'e hiki tohi 'eni 'i he NIR.

'Oku 'ikai ke hiki tohi 'i e NIR ha ngaahi fakamatala kehe – ko e fānau toki fa'ele'i pe 'oku fai 'a honau huhu malu'ī 'e lava ke fakahu 'i he NIR.

'E 'ikai ke hiki tohi 'a e ngaahi huhu malu'ī 'o e fānau lalahi ange 'i he NIR tukukehe kapau na'e fai fakataha 'a honau huhu malu'ī pea mo e huhu malu'ī MeNZBTM. 'I he 'osi kotoa 'a e ngaahi huhu malu'ī MeNZBTM 'o e fānau lalahi 'e 'ikai toe hiki tohi 'a 'enua huhu malu'ī 'i he NIR.

Taimi-tēpile Fakafonua 'o e Huhu Malu'ī**

Ta'u motu'a	Ngaahi mahaki 'oku' ne kāpui' pea mo e ngaahi faito'o
Uike ono (6)	Ngalofu (diphtheria)/kona hamu (tetanus)/taelōloa (whooping cough)/poliō (polio)/mahaki 'ate pupula' pe ko e hepataitisi B (hepatitis B)/ <i>Haemophilus influenzae</i> type b Huhu malu'ī 'e 1 (INFANRIX [®] -hexa) Pneumococcal Huhu malu'ī 'e 1 (Prevenar [®])
Mahina tolu (3)	Ngalofu (diphtheria)/kona hamu (tetanus)/taelōloa (whooping cough)/poliō (polio)/mahaki 'ate pupula' pe ko e hepataitisi B (hepatitis B)/ <i>Haemophilus influenzae</i> type b Huhu malu'ī 'e 1 (INFANRIX [®] -hexa) Pneumococcal Huhu malu'ī 'e 1 (Prevenar [®])
Mahina nima (5)	Ngalofu (diphtheria)/kona hamu (tetanus)/taelōloa (whooping cough)/poliō (polio)/mahaki 'ate pupula' pe ko e hepataitisi B (hepatitis B)/ <i>Haemophilus influenzae</i> type b Huhu malu'ī 'e 1 (INFANRIX [®] -hexa) Pneumococcal Huhu malu'ī 'e 1 (Prevenar [®])
Mahina hongofulu mā nima (15)	<i>Haemophilus influenzae</i> type b Huhu malu'ī 'e 1 (Hiberix TM) Misele (measles)/Mō (mumps)/Lūpela pe ko e mīsele siamane (rubella) Huhu malu'ī 'e 1 (M-M-R [®] II) Pneumococcal Huhu malu'ī 'e 1 (Prevenar [®])
Ta'u fā (4)	Ngalofu (diphtheria)/kona hamu (tetanus)/taelōloa (whooping cough)/poliō (polio) Huhu malu'ī 'e 1 (INFANRIX TM -IPV) Misele (measles)/Mō (mumps)/Lūpela pe ko e mīsele siamane (rubella) Huhu malu'ī 'e 1 (M-M-R [®] II)
Ta'u hongofulu mā taha (11)	Ngalofu (diphtheria)/kona hamu (tetanus)/taelōloa (whooping cough) Huhu malu'ī 'e 1 (BOOSTRIX TM)
Ta'u hongofulu mā ua (12)	Human papillomavirus** Tu'o tolu (3) 'i he vaha'a taimi ko e māhina 'e ono (6) (GARDASIL TM)

*mei Sune 2008 **mei he 2009

Ko e ngaahi huhu malu'ī 'eni 'e fai he taimi fa'ele:

- 'E huhu malu'ī 'aki 'a e faito'o hepatitis B pea mo e HBIG (hepatitis B immunoglobulin) ha fānau 'a e ngaahi fa'e 'e lava ke nau tufaki atu 'a e mahaki hepataitisi B.
- 'E huhu malu'ī 'aki 'a e faito'o BCG (bacillus Calmette-Guérin) 'a e fānau 'e ala ma'u 'e he mahaki TB. Fakamolemole mu'a 'o fai ha femahino'aki ki he me'a ni pea mo e toketa 'oku ne tauhi 'a e fa'ele.

⁺ Ko e fika National Health Index 'oku vahe'i atu ia ki he tokotaha kotoa pē 'oku fa'ele'i 'i Nu'usila' ni pea kuo laui ta'u 'a hono fai 'eni'. 'E lava ai ke 'ilo'i mo tāmaki 'a e ngaahi fakamatala felāve'i mo e tokotaha' ni pea mo hono hisitōlia fakafaito'o.